

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา
ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้*

PROPOSED POLICY FOR DEVELOPING LEARNING LEADERSHIP OF
SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE DISRUPTIVE ERA AFFECTING SCHOOL
EFFECTIVENESS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE IN
THE SOUTHERN REGION

ทวิพงศ์ ศรีสุวรรณ*, สุพรรณิ สมานญาติ, สิริธร สินจินดาวงศ์

Tawipong Srisuwan*, Supanee Samanyart, Sirinthorn Sinjindawong

หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Doctor of Philosophy Program in Educational Administration, Sripatum University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: krutao@st.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ 2) พัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ และ 3) จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสานวิธีแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ 1) การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ที่เลือกแบบเจาะจงและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 811 คน ซึ่งเป็นผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนและวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาและเชิงอนุมานเพื่อตอบสมมติฐานและ 3) การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายโดยใช้การสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์นำไปใช้เป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ข้อเสนอเชิงนโยบาย, ภาวะผู้นำการเรียนรู้, ประสิทธิภาพของโรงเรียน, ยุคพลิกผัน

Abstract

This research aimed to 1) Examine the components of learning leadership among school administrators in the disruptive era under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region of Thailand, 2) Develop and validate a causal relationship model of learning leadership affecting school effectiveness, and 3) Propose a policy for developing learning leadership of school administrators in the disruptive era affecting school effectiveness under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region. The study adopted an explanatory sequential mixed methods design, conducted in three phases. The first phase involved qualitative research through in-depth interviews and content analysis of data collected from 7 purposively selected experts to identify the core components of learning leadership. The second phase utilized quantitative research to validate the proposed causal model. Data were collected using questionnaires from 811 school administrators and teachers in the region using multi-stage random sampling and analyzed with descriptive and inferential statistics to test the hypotheses. The third phase consisted of a focus group discussion with nine experts, followed by content analysis and descriptive statistics to propose policy. The results revealed that learning leadership among school administrators in the disruptive era comprised six core components: Team Learning, Self-Directed Learning, Integration of Diversity, Environmental Management to Enhance Learning, Creativity, and Adopting of Advanced Technology to the Workplace. The analysis of the causal relationship model of learning leadership (SEM) demonstrated acceptable model fit indices, indicating that the model fits the empirical data well. The results of this study were used to develop a proposed policy aimed at systematically strengthening the learning leadership capabilities of school administrators in the disruptive era. This policy is intended to enhance the effectiveness of schools under the Secondary Educational Service Area Office in the southern region, ultimately contributing to a more efficient educational system.

Keywords: Proposed Policy, Learning Leadership, School Effectiveness, Disruptive Era

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 โดยรัฐบาลไทยได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณธรรม เพื่อให้สามารถแข่งขันในระดับสากลได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาบุคคลและสังคมอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกช่วงวัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรมภายในโรงเรียน (Fullan, M., 2006) ภาวะผู้นำการเรียนรู้ (Learning Leadership) ของผู้บริหารจึงเป็นแนวคิดสำคัญที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นปัจจัยที่สามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน

แม้ภาวะผู้นำการเรียนรู้จะมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา แต่งานวิจัยที่ผ่านมาแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดทักษะและแนวทางที่ชัดเจนในการนำแนวคิดนี้ไปปรับใช้ (รัตนดา เลิศวิชัย และธีระ รุณเจริญ, 2560) ระบบบริหารสถานศึกษายังคงเน้นรูปแบบการบริหารเชิงโครงสร้างและอำนาจการสั่งการ มากกว่าการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ร่วมกัน (Kohlreiser, G., 2013) นอกจากนี้ ความสามารถในการปรับตัวของผู้บริหารต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและนโยบายการศึกษาใหม่ยังมีข้อจำกัด ส่งผลให้โรงเรียนหลายแห่งไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้ทันกับแนวโน้มของโลกและความต้องการของสังคมไทยในยุคดิจิทัล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ยังคงขาดภาวะผู้นำการเรียนรู้ ในหลายมิติ โดยเฉพาะด้านการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) ข้อมูลจากแผนปฏิบัติการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ระบุว่า ผลการประเมิน PISA 2018 ของประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 4 ของกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งในด้านการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ โดยมีคะแนนเฉลี่ยการอ่าน 393 คะแนน คณิตศาสตร์ 419 คะแนน และวิทยาศาสตร์ 426 คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของกลุ่มประเทศ OECD อย่างมีนัยสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) นอกจากนี้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่รวดเร็ว และผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ Learning Loss ในกลุ่มนักเรียน และเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาความสามารถของผู้บริหารในการจัดการศึกษารูปแบบใหม่ที่ตอบโจทย์โลกยุคดิจิทัล สถานการณ์การศึกษาขั้นพื้นฐานในประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 โดยมีเพียง 45.9% ของผู้เรียนที่มีสมรรถนะและทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกยุคใหม่ ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566) สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการสถานศึกษายังคงขาดประสิทธิภาพในหลายมิติ โดยเฉพาะการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในระดับโรงเรียน (ธีร์ ภวังคนันท์ และคณะ, 2565) และจากการสำรวจในกลุ่มสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และขาดเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร นอกจากนี้ โรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวยังเผชิญกับปัญหาการบริหารจัดการที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น ส่งผลให้คุณภาพการศึกษาในบางโรงเรียนยังไม่สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้อย่างเต็มที่ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ข้อจำกัดเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการศึกษาวิจัยเชิงลึก เพื่อพัฒนาแนวทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารในบริบทของประเทศไทย

ดังนั้น งานวิจัยนี้มีเป้าหมายเพื่อศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน จากการวิเคราะห์องค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้จาก (ปราณี มาแสวง, 2565); (รมิดา เศรษฐบุตติ, 2566); (ธีร์ ภวังคนันท์ และคณะ, 2565) นำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยโดยเน้นองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ รวมถึงการพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุผ่านกระบวนการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การสำรวจข้อมูลจากผู้บริหารและครู และการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย ผลการวิจัยที่ได้คาดว่าจะจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับการกำหนดนโยบายด้านการศึกษาของ

ประเทศไทย และช่วยยกระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถนำพาโรงเรียนไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการและการบริหารจัดการที่ตอบสนองต่อความต้องการของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้
2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Explanatory Sequential Mixed Methods Research) ซึ่งเป็นการวิจัยที่ดำเนินการในลำดับเชิงอธิบาย โดยเริ่มจากการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตรวจสอบและกำหนดองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่เกี่ยวข้อง และสุดท้ายใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อยืนยันผลและจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยแบ่งกระบวนการดำเนินงานออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้และปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำ

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการศึกษากรณีโรงเรียนดีเด่น เพื่อตรวจสอบองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

1. ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 7 คน ซึ่งประกอบด้วย อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา นักวิชาการด้านภาวะผู้นำทางการศึกษา ผู้บริหารการศึกษาที่มีประสบการณ์ด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้

2. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้ มีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างโดยพัฒนาแนวคำถามสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Guide) โดยจัดทำชุดคำถามให้ครอบคลุมองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.3 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างรายการคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่า IOC มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.96 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องในระดับดีมาก

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่ได้จากข้อมูลภาคสนาม โดยมีองค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการ

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิแบบตัวต่อตัว สังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษากรณีโรงเรียนดีเด่น วิเคราะห์และสรุปองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา

ระยะที่ 2 การพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ Structural Equation Modeling (SEM)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 7,701 คน และกลุ่มตัวอย่าง (Hair, J. F. et al., 2014) จำนวน 811 คน

3. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของประชากร

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยเรื่องนี้มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้ององค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อกำหนดกรอบเนื้อหาในการสร้างแบบสอบถาม

4.2 กำหนดนิยามตัวแปรและร่างแบบสอบถาม โดยมีนิยามตัวแปรเชิงปฏิบัติและยกร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมตัวแปรที่ศึกษา โดยออกแบบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ตอนที่ 2 ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ (6 ด้าน 63 ข้อ) ตอนที่ 3 ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ (4 ด้าน 20 ข้อ) รวมทั้งหมด 86 ข้อ

4.3 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) นำแบบสอบถามที่ร่างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า ค่า IOC มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 แสดงว่าเครื่องมือมีความสอดคล้องในระดับดีมาก

4.4 ทดลองใช้แบบสอบถาม (Pilot Study) นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างนำร่อง (Pilot Group) จำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมายจริง

4.5 ทดสอบความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) วิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์ได้ค่า Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.86 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ดีมาก แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อถือได้สูง พร้อมนำไปใช้เก็บข้อมูลจริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง 811 คน โดยใช้แบบสอบถามแบบออนไลน์ (Google forms) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และ สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนา วิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สมการโครงสร้างเชิงเส้น (Structural Equation Modeling: SEM) วิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปร โดยใช้โปรแกรม LISREL

ระยะที่ 3 การจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อวิพากษ์และยืนยันข้อเสนอเชิงนโยบาย

2. ผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านนโยบายและการบริหารการศึกษา จำนวน 9 คน

3. วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความเชี่ยวชาญในด้านนโยบายและการบริหารสถานศึกษา

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมีขั้นตอนดังนี้

4.1 การสร้าง คู่มือการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจกระบวนการในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน โดยคู่มือนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข การกำหนดแนวทางการพัฒนา และการประเมินผลของข้อเสนอ จะนำคู่มือการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ไปใช้ในการสนทนากลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

4.2 การสร้าง แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบาย ในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน การสร้างประเด็นการสนทนานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสะท้อนความคิดเห็นในเรื่องความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของข้อเสนอเชิงนโยบายได้ที่พัฒนาขึ้น

4.3 การตรวจสอบความเหมาะสมของ แบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยที่ผู้วิจัยนำแบบบันทึกประเด็นการสนทนากลุ่มที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อให้ตรวจสอบความเหมาะสม แล้วปรับปรุงแบบบันทึกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาในการก่อนนำไปใช้จริงในการสนทนากลุ่ม

4.4 การสร้าง แบบประเมินข้อเสนอเชิงนโยบาย ผู้วิจัยจะสร้างแบบประเมินข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ แบบประเมินนี้จะช่วยให้ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอที่พัฒนาขึ้นได้อย่างครบถ้วนและเป็นระบบ

4.5 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยจะตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือทั้งหมดโดยการทบทวนจากผู้เชี่ยวชาญและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ เพื่อให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์และเหมาะสมสำหรับการวิจัย

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยใช้รูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Zoom meeting บันทึกและถอดเทปการสนทนา วิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยจำแนกประเด็นสำคัญจากข้อมูลที่ได้สังเคราะห์และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ดำเนินการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย ปได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่

1.1 การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) ผู้บริหารสามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กร และกระตุ้นให้ครูและบุคลากรร่วมมือกันในการพัฒนาโรงเรียน (X1)

1.2 การเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning) ผู้บริหารมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (X2)

1.3 การบูรณาการความหลากหลาย (Integration of Diversity) การนำแนวคิดหรือความรู้ที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในองค์กร (X3)

1.4 การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ (Creating a Learning Environment) สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา (X4)

1.5 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity & Innovation) ผู้บริหารมีความคิดสร้างสรรค์และสามารถนำเสนอนวัตกรรมเพื่อพัฒนาโรงเรียน (X5)

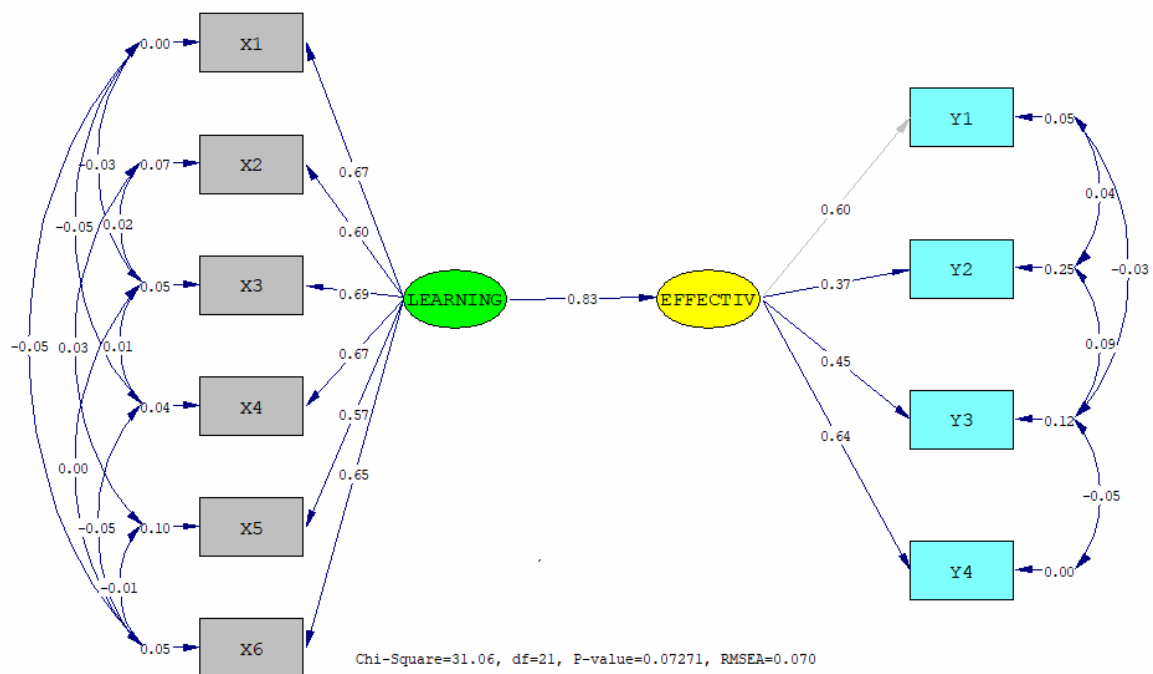
1.6 การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ (Technology Integration) ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารและการเรียนรู้ (X6)

นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็นปัจจัยภายใน (Internal Factors) เช่น ทักษะจิตของผู้บริหาร ความสามารถในการเรียนรู้และปัจจัยภายนอก (External Factors) เช่น นโยบายทางการศึกษา สภาพแวดล้อมของโรงเรียน และการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้ Structural Equation Modeling (SEM) มีผลการวิจัยยืนยันว่า 6 องค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับประสิทธิภาพของโรงเรียน (SCHOOL EFFECTIVENESS) แบ่งเป็น 4 มิติ ได้แก่ ความสามารถในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงของครู (Y1) ความสามารถในการพัฒนาทัศนคติทางบวกของนักเรียน (Y2) ความสามารถในการแก้ปัญหาในสถานศึกษา (Y3) และความพึงพอใจในการทำงานของครู (Y4) และผลที่พบจากการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นภายหลังการปรับโมเดล พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 31.06 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 21 ค่าความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07271 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่าโมเดลมีความสอดคล้องกันสนิท ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.48 ค่า RMSEA = 0.070 ค่า GFI = 0.94

ค่า AGFI = 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามที่กำหนด (สุภมาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) โดยเฉพาะค่า RMSEA ที่ต่ำกว่า 0.08 และค่า p-value ที่ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่าโมเดลไม่มีความแตกต่างจากข้อมูลจริงอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเส้นทางภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ถ่วงน้ำหนักมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนได้อย่างมีนัยสำคัญแสดงดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาวิเคราะห์รูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดล

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณลักษณะที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาจากผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ สามารถสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ซึ่งประกอบด้วย แนวทางเชิงนโยบายได้ 5 ด้านหลัก ดังนี้

3.1 การพัฒนาศักยภาพผู้นำผ่านการอบรมเชิงลึกและต่อเนื่องโดยมีหลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบเฉพาะด้านภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ ทักษะการจัดการความรู้ และภาวะผู้นำเชิงสร้างแรงบันดาลใจ โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) ปีละ 2 ครั้ง ใช้กระบวนการพี่เลี้ยงทางวิชาชีพ (Mentoring) และประเมินผลการอบรมจากพฤติกรรมการนำไปใช้จริง

3.2 สร้างระบบส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นต้นแบบในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรเพื่อสนับสนุนให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกันโดยการจัดตั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น Open Class หรือ Co-Teaching และพัฒนากระบวนการสะท้อนคิด (Reflective Practice) อย่างเป็นระบบ

3.3 บุคลากรเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นภาวะผู้นำยุคใหม่ที่ต้องใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเสริมการสื่อสาร การติดตามผล และการจัดการความรู้ การพัฒนาระบบแสดงข้อมูลแบบภาพรวมในรูปแบบที่เข้าใจง่าย (Dashboard) เช่น กราฟ, แผนภูมิ, ตัวเลขสถิติ ฯลฯ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสามารถติดตามสถานการณ์, ตัดสินใจ, และวางแผนงานการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจัดอบรมการใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น Microsoft Teams, Google Workspace และพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์ เฉพาะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

3.4 สนับสนุนเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษาโดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างผู้บริหาร จะช่วยยกระดับภาวะผู้นำและคุณภาพโรงเรียนโดยรวม การจัดตั้งเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ ระดับเขตพื้นที่ฯ ส่งเสริมการสื่อสารข้ามโรงเรียน (Peer Learning Visit) ประชุมแลกเปลี่ยนแผนพัฒนาระหว่างผู้บริหาร ทุกไตรมาส

3.5 จัดระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งภาวะผู้นำการเรียนรู้ ควรถูกติดตามและประเมินอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการสะท้อนผลลัพธ์ที่ส่งผลต่อผู้เรียนและองค์กร การพัฒนาแบบ ประเมินตนเอง (Self-Assessment) และแบบประเมิน 360 องศา ใช้ KPI ที่เชื่อมโยงกับผลการเรียนรู้ของนักเรียน รายงานผลและแนวทางพัฒนาในแผนพัฒนาโรงเรียนประจำปี

ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายทั้ง 5 ด้าน มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ พบว่า มีผลการประเมินในภาพรวมทุกด้าน อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.98 S.D. = 0.15) และสามารถนำไปปรับใช้ได้ทันที ในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษาและระดับนโยบายกระทรวงฯ โดยควบคู่กับการสนับสนุนทรัพยากรที่เหมาะสม

อภิปรายผล

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคพลิกผัน สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษายุคพลิกผัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 3) การบูรณาการความหลากหลาย 4) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) ความคิดสร้างสรรค์ และ 6) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและศึกษานิเทศก์โรงเรียนดีเด่น พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้สูงจะแสดงออกผ่านพฤติกรรมการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นทีม สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้ด้วยตนเองและสามารถบูรณาการความหลากหลายของแนวคิด นวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ ผลการสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้เป็นทีม 2) ความคิดสร้างสรรค์ 3) การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การบูรณาการ และ 6) การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง เนื่องจากแต่ละองค์ประกอบนั้นเป็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ที่มีความจำเป็นต่อการสร้างสภาพการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษานำพาโรงเรียนไปในทิศทางที่ดี

พัฒนาความเป็นมืออาชีพของครูและสร้าง ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงสุดสำหรับผู้เรียน (จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปราณี มาแสวง พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญ สามารถกำหนดทิศทางของสถานศึกษาที่ส่งผลให้การบริหาร สถานศึกษามีประสิทธิภาพ ผู้เรียนตาม บรรลุเป้าหมายและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนด (ปราณี มาแสวง, 2565)

2. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา ยุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร สถานศึกษายุคพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ ผลการวิเคราะห์หลังปรับโมเดล พบว่า โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาขึ้นมีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) เท่ากับ 31.06 ที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ 21 ค่า ความน่าจะเป็น (p-value) เท่ากับ 0.07271 มีค่ามากกว่า .05 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกันสนิท ค่าไค-สแควร์ สัมพัทธ์ (χ^2/df) เท่ากับ 1.48 ค่า RMSEA = 0.070 ค่า GFI = 0.94 ค่า AGFI = 0.85 ซึ่งผ่านเกณฑ์ความสอดคล้อง กลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามที่กำหนด (สุภาส อังศุโชติ และคณะ, 2554) โดยเฉพาะค่า RMSEA ที่ต่ำกว่า 0.08 และค่า p-value ที่ไม่มีนัยสำคัญ แสดงว่า โมเดลไม่มีความแตกต่างจากข้อมูลจริงอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้ง เส้นทางภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไปยังประสิทธิผลของโรงเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์ถ่วงน้ำหนัก มาตรฐานเท่ากับ 0.83 ซึ่งอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนได้อย่าง มีนัยสำคัญ ผลดังกล่าวสนับสนุนว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาไม่เพียงเป็นปัจจัยสำคัญใน การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียน แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การพัฒนา ทักษะคิดทางบวก การแก้ปัญหาในสถานศึกษา และความพึงพอใจของครู ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของความ เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้ง 6 ด้าน ที่ได้รับการยืนยันในโมเดลความสัมพันธ์ เชิงสาเหตุ (SEM) ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัด สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยี และผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าโมเดล เชิงสาเหตุของภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (p-value > 0.05 และ RMSEA < 0.08) ยืนยันถึงความถูกต้องของการออกแบบเครื่องมือวัด และการนิยามตัวแปรเชิงโครงสร้างอย่างรอบด้านโดยเฉพาะ อย่างยิ่งในด้านการเรียนรู้เป็นทีม และการใช้เทคโนโลยี ซึ่งถือเป็นตัวแปรที่มีบทบาทสำคัญในยุคที่การศึกษาต้อง รับมือกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่แน่นอน ทั้งสองด้านนี้แสดงถึงศักยภาพของผู้บริหารในการเชื่อมโยง ครูและบุคลากรเข้าด้วยกันผ่านเป้าหมายร่วม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับกระบวนการบริหารและการเรียนรู้ ในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Kohlreiser, G. ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำ การเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ผู้นำต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น มีความสามารถในการสร้าง สภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ และกระตุ้นให้บุคลากรในองค์กรเติบโตอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งแสดงความเป็น ผู้นำแบบกระจายอำนาจ ซึ่งสามารถดึงศักยภาพของทีมงานออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kohlreiser, G., 2013) ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดที่อิงจากแนวทางของ Antonacopoulou, E & Bento, R. ที่ให้ความสำคัญกับผู้นำในฐานะผู้เอื้อต่อการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ และต้องมีความสามารถในการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร (Antonacopoulou, E & Bento, R., 2003) ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ในสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาทักษะการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร (พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร, 2566)

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สริชา คำหนัก พบว่า การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมดิจิทัลในการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในโรงเรียน มีความสอดคล้องกับโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่พัฒนาขึ้นที่แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน โดยการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (สริชา คำหนัก, 2567) นอกจากนี้ยังพบว่างานวิจัยของ ปัทมววรรณ ยิ่งอำนาจชัย ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับสมรรถนะของครูอย่างมีนัยสำคัญ (ปัทมววรรณ ยิ่งอำนาจชัย, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุชิต พันธัง ที่ยืนยันว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการทำงานของครูอย่างชัดเจน เมื่อพิจารณาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้ พบว่ามีทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ ทักษะของผู้บริหาร ความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ และการสะท้อนคิดจากประสบการณ์ รวมถึงปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายทางการศึกษา บริบทของโรงเรียน และการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (อนุชิต พันธัง, 2564)

3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้

ผลการประเมินข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้ โดยประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ผลแบบประเมินนี้ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$ S.D. = 0.15) และจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิยังช่วยเสริมให้ผลการวิจัยมีความสมบูรณ์ในเชิงการประยุกต์ใช้ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณพลิกผันที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาคใต้โดยมีการออกแบบแนวนโยบายที่สามารถปรับใช้ได้จริง ทั้งในด้านการพัฒนาศักยภาพผู้นำเชิงวิชาชีพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กร การบูรณาการเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการจัดระบบประเมินผลภาวะผู้นำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้ มิใช่เพียงแนวคิดเชิงทฤษฎีที่คลุมเครือ แต่เป็นสิ่งที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงได้ภายใต้บริบทการศึกษาของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม ซึ่งสามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดของ สมชาย เทพแสง ที่กล่าวถึง การพัฒนาองค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่านผู้นำที่มีพฤติกรรมสื่อสารที่ชัดเจน มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมกับบริบทการทำงานของครู โดยผู้นำการเรียนรู้ต้องสามารถกระตุ้นให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานอย่างมีเป้าหมายและประสิทธิผลทั้งในระดับบุคคลและองค์กร (สมชาย เทพแสง, 2556) มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิโรจน์ สารรัตน์ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้นำในยุคใหม่นอกจากจะต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการแล้ว ยังต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ที่สามารถตอบสนองต่อความไม่แน่นอน และสามารถขับเคลื่อนโรงเรียนด้วยความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีมีความเชื่อมโยงอย่างชัดเจนกับความพึงพอใจของครูและผลการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสะท้อนมิติที่ลึกซึ้งของความเป็นผู้นำเชิงระบบที่ไม่ได้มองเพียงภาระงานบริหารในเชิงโครงการหรือกิจกรรม แต่ครอบคลุมถึงการออกแบบระบบนิเวศการเรียนรู้ภายในโรงเรียน โดยที่ผู้บริหารต้องสามารถทำงานในเชิงออกแบบ (Design Thinking) ควบคู่กับการตัดสินใจเชิงข้อมูล (Data-informed Decision Making) (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556) เพื่อบริหารองค์กรอย่างมีวิสัยทัศน์และหลักฐานรองรับ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายที่แนะนำให้มีการสร้างระบบ Dashboard ในโรงเรียนและการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารและประเมินผล ซึ่งสามารถนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่อิงกับข้อมูลจริงอย่างเป็นรูปธรรมสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ที่เน้นการพัฒนาผู้นำยุคใหม่ด้วยความสามารถในการบูรณาการวิทยาการสมัยใหม่และความเข้าใจบริบทเฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้การส่งเสริมเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา ยังแสดงให้เห็นความเข้าใจเชิงลึก

ในแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกัน (Collaborative Learning Leadership) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Halbert, J. & Kaser, L. ที่เสนอว่าการเปลี่ยนแปลงการศึกษาที่แท้จริงจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้บริหารไม่ทำงานโดดเดี่ยว แต่เชื่อมโยงตนเองเข้ากับเครือข่ายของผู้นำที่มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาโรงเรียน โดยการใช้การแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติและการเรียนรู้จากกันและกันเป็นเครื่องมือสำคัญ ผลการวิจัยจากภาพรวมทั้งหมดนี้ จึงมิได้เพียงตอบคำถามเชิงวิชาการเท่านั้น แต่ยังเปิดพื้นที่ใหม่ในการออกแบบนโยบายการพัฒนาผู้นำสถานศึกษาในระดับระบบ โดยใช้ภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นจุดตั้งต้นของการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างที่ยึดโยงกับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพโรงเรียนอย่างแท้จริง (Halbert, J. & Kaser, L., 2013) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พลอยกาญจน์ พิงเพียร โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การบูรณาการเทคโนโลยี การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการจัดระบบประเมินผลภาวะผู้นำ ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในบริบทของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคใต้ที่มีความหลากหลายทั้งด้านภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม และสังคม (พลอยกาญจน์ พิงเพียร, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รมิดา เศรษฐบุตติ ได้เสนอไว้ว่าการพัฒนาภาวะผู้นำในบริบทไทยต้องเกิดจากความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียน หน่วยงานต้นสังกัด และนโยบายระดับมหภาค ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการสร้างโรงเรียนที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ด้วยศักยภาพในการเชื่อมโยงการพัฒนาครู การจัดการความรู้ และการนำเทคโนโลยีมาผนวกเข้ากับกระบวนการบริหารอย่างลงตัว ซึ่งไม่เพียงส่งผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของครู แต่ยังส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างยั่งยืน และสามารถเป็นต้นแบบของการบริหารเชิงนวัตกรรมในยุคที่การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งปกติในบริบทของยุคพลิกผัน (Disruptive Era) ที่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางเทคโนโลยี สังคม และการศึกษาดำเนินไปอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ภาวะผู้นำการเรียนรู้จึงกลายเป็นคุณลักษณะจำเป็นของผู้บริหารสถานศึกษาในการประคับประคององค์กรให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและก้าวไปข้างหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (รมิดา เศรษฐบุตติ, 2566)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาคุณลักษณะ โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) ที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยผลการศึกษพบว่า องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ การเรียนรู้เป็นทีม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง การบูรณาการความหลากหลาย การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการเรียนรู้ จากการพัฒนาและตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สำคัญต่อประสิทธิภาพของโรงเรียน โดยผ่านการตรวจสอบโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วย SEM ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้มีผลบวกและสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียน จากผลการศึกษาครั้งนี้ได้จัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาผู้นำผ่านการอบรมเชิงลึกและต่อเนื่อง 2) การส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล 4) การสร้างเครือข่ายผู้นำการเรียนรู้ระหว่างสถานศึกษา และ 5) การจัดระบบติดตามและประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาทั้งในระดับโรงเรียน เขตพื้นที่ และระดับชาติ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ได้แก่ ควรส่งเสริมการพัฒนาผู้นำการเรียนรู้ในระดับนโยบาย โดยกระทรวงศึกษาธิการควรใช้ผลการวิจัยในการออกแบบหลักสูตรการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างภาวะผู้นำการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำ 6 องค์ประกอบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และควรส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในโรงเรียน ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษา

ครั้งต่อไป ควรศึกษาภาวะผู้นำการเรียนรู้ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา และศึกษาผลกระทบของภาวะผู้นำการเรียนรู้ต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ควรพัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมสำหรับการประเมินภาวะผู้นำการเรียนรู้ในบริบทของระบบการศึกษาไทย รวมถึงศึกษาผลกระทบของปัจจัยภายนอก เช่น วัฒนธรรม สังคม และเทคโนโลยี ที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- จิราภรณ์ จำเริญดี และคณะ. (2567). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 26(2), 183-200.
- ธีร ภูวกันันท์ และคณะ. (2565). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปัญญา, 1(2), 35-46.
- ปราณี มาแสวง. (2565). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร หลักสูตรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. วารสารคณะ ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, 5(1), 57-66.
- ปัทมววรรณ ยิ่งอานวยชัย. (2564). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. Journal of MCU Peace Studies, 9(7), 45-60.
- พลอยกาญจน์ พึ่งเพียร. (2566). การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารงานวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลย-อลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- รมิดา เศรษฐบดี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตร ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัตน์ดา เลิศวิชัย และธีระ รุญเจริญ. (2560). องค์ประกอบภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ สมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครู สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดนครราชสีมา. วารสารบริหาร การศึกษาบัวบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 17(ฉบับพิเศษ), 669-683.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา : กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- สมชาย เทพแสง. (2556). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ : รูปแบบของภาวะผู้นำสมัยใหม่. วารสารบริหารการศึกษา มศว, 10(19), 121-129.
- สริศา คำหนัก. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสาร มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(2), 143-157.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- _____. (2564). การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับจังหวัดของประเทศไทย ปี 2564. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เรียกใช้เมื่อ 15 กุมภาพันธ์ 2568 จาก <http://www.bopp.go.th/?p=3310>

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2579). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนุชิต พันธุ์ง. (2564). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 18(82), 113-124.
- Antonacopoulou, E & Bento, R. (2003). Methods of Learning Leadership Taught And Experiential Graduate Research: University of Manchester.
- Fullan, M. (2006). The new meaning of educational change. (4th ed.). New York: Teachers College Press.
- Hair, J. F. et al. (2014). Multivariate data analysis. (7th ed.). London: Pearson Education.
- Halbert, J. & Kaser, L. (2013). Innovative learning environment: Developing Leadership in British Columbia in Leadership for 21st. Century Learning: OECD.
- Kohlreiser, G. (2013). Learning Leadership. New York: IMD Real World Real Learning.